

Időeltolódás

Gy. Molnár István 60 esztendő. Ebből az alkalomból a Szentendrei Képtár március végéig nyitvatartó kiállításon mutatta be a művész elmúlt másfél évtizedben készített munkáit. A tárlat rendkívül érdekes, nagyon izgalmas művészetelméleti kérdést prezentált (az elemi esztétikai élményen túl). Gy. Molnár ugyanis egy absztrakt periódus után „visszatért a természethez”. Ahogy ő maga mondja: „Hosszú volt az út, tele tévelygésekkel, de mégis eljutottam vissza, a természettől a természethez.”

Gy. Molnár 1958-ban végezte el a Képzőművészeti Főiskolát Pap Gyula, Bán Béla, Fónyi Géza, legvégül Bernáth Aurél növendékeként. Bernáth három évig volt mestere, s mai képein láthatjuk: ez az időszak valóban meghatározó volt számára.

A főiskola után a művész grafikusként kezdte pályáját. 1969-ben költözött Szentendrére, és tíz évvel később kezdte el azt a festői tevékenységet, amelyet most e tárlaton a közönség megismerhet. Gy. Molnár szürrealista jellegű grafikai korszaka után nonfiguratív, absztrakt művészként tért vissza a festők közé. A nyolcvanas években absztrakt alkotásokat festő művésznek lenni Magyarországon már nem tűnt kockázatos vállalkozásnak. Gy. Molnárt nem is a merész szakmai program hajtotta, sokkal inkább a genius loci, amely ekkor Korniss Dezső művészetében öltött testet. A kornissi program pótolni látszott a képzőművészetben azt a hiányt, amelyet ez a művészeti ág amiatt szenvedett, mivel nem voltak a század elején olyan nagyformátumú, programalkotó egyéniségei, mint Bartók Béla és Kodály Zoltán voltak a magyar zeneművészetben.

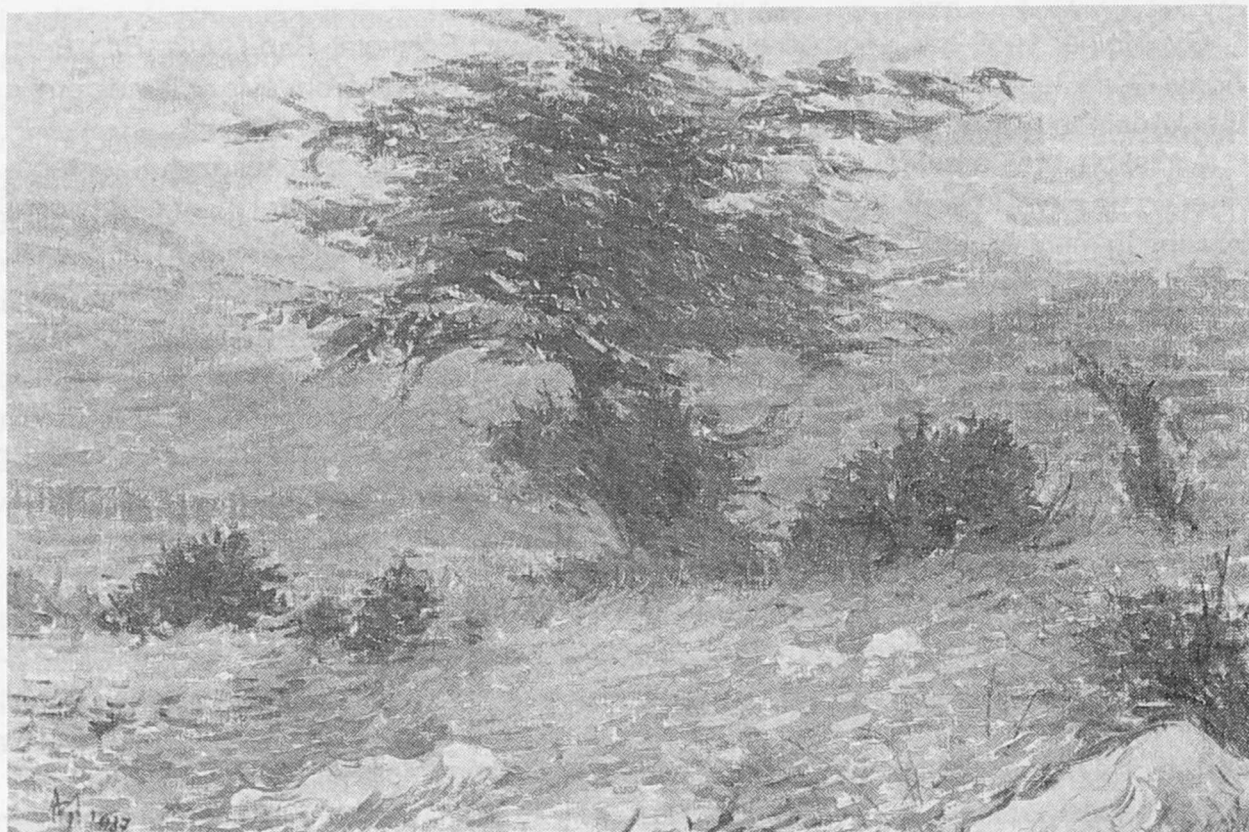
A kornissi programot leegyszerűsítve úgy közelíthetjük meg, mint a népművészet formakultúrájának átültetését a grand art-ba, azaz a „nagy művészetbe”. Ez a program formailag igen kötött. Kizár minden gesztust, akár a kép vonalszerkezetét, akár a felrajzolt vonalszerkezeten belül a színezést tekintjük. De a képek még figurálisak. Ezt a kötöttséget továbbteljesítve jutott el Gy. Molnár a téglalapok rendszeréből álló tiszta színmezőig, azaz a mondriani tiszta festészetig. (Érdekességként meg kell jegyezni, hogy maga Korniss soha nem festett így: ő viszont a kalligráfiáig tágította nonfiguratív művészetének határát.) A másik irányba, a kötöttségek lazítása felé is vizsgálva a lehetőségeket Gy. Molnár minden előre konstruált formaszigortól meg kívánt szabadulni. Úgy vélte, akkor lesz igazán „szabad”, ha azt festi, amit lát: minden előzetes művészi megfontolás félretételével. Aki egy kicsit is ismeri a képzőművészet történetét, azonnal felismeri ezt a hitvallást: a múlt században az impresszionista képzőművészet programja volt ez. Gy. Molnár István festészetében a nyolcvanas évek közepén jelentkezett az impresszionista vonulat. Ő maga mondja: „Amikor a Zsiványokat festettem (a Kornisstól ihletett sorozat fődarabja – megjegyzés tőlem) már megvolt az első arckép Attila fiamról.”

Mindez akkor történt, amikor a világ posztmodernről és eklekticizmusról beszélt, amikor a korábbi reduktivista, egyszerű, puritán művészi programokat felváltották az újvad gesztusok, a mindent lehet szabadsága. Van-e ehhez köze a Gy. Molnár-i fordulatnak? Úgy vélem, nyugodtan leszögezhetjük: nincs. Az ő váltása egy egészen más szemléletből, életprogramból adódik. Az ő vállalása: a szabadság élményének újraélése és újrafogalmazása, éppúgy, mint ahogyan a múlt századi elődök tették. Ez az évszázadnyi időutazás nála nem képletes – nagyon is valóságos. Ezért fest elsősorban tájat, természeti jelenségeket, mivel azokon nem szükségszerűen látszik az ember társadalmi létéből adódó sok-sok változás. Ezért festi Szentendrét úgy, hogy a sok zöld közül szinte alig bukkannak elő a templomtornyok és a háztetők. Csak így nem kell szembesülnie azzal

a korról, amelyben él. Hisz közelebbről a város már lámpaoszlopaival, közlekedési tábláival árulkodik a korról, hogy a csúnyán beépített telkekről már ne is beszéljünk.

Gy. Molnár István festészete tehát a múlt század végének élményét, a háborítatlan természet szépségét ajánlja nézőinek. Lehet-e kollektívá tenni a nem-élmékeztést? Elfeledkezhet-e az emberiség arról, hogy mi történt ebben az évszázadban? Vagy hogy most mi vesz körül bennünket?

Az emberiség nem, de még a kisebb közösség, a család sem. Ez a lehetőség legfeljebb egy-két embernek adathat meg, akit közvetlen környezete megóv az időutazásból adódó kellemetlen következményektől. Akik elfogadják a haladás fogalmát, azok számára még így is kissé Don Quijote-i figura marad az illető, akinek a szélmalmai a napi realitások.

Tavaszi táj (olaj, vászon, 50x70 cm)

Ezzel együtt – éppen nosztalgikus álomszerűsége miatt – nagyon sokan kedvelhetik és kedvelik is ezt a piktúrát. Az idővel való aszinkronitása ellenére három mozzanat miatt találom meg ennek a művészetnek mai létjogosultságát. Egyrészt olyan életmodellt kínál, amely ha tömegesen nem is követhető, de számos elemében rendkívül kívánatos (hiszen valódi természetvédő, „zöld” program ez!), másrészt mivel minden folt, vonal, és forma megalapozott szakmai tudással, őszinte, tiszta etikai attitűddel kerül a vászonra. Végül, de nem utolsó sorban *Almásy Miklós* esztéta azon gondolatára utalnék, amely szerint „elképzeltető egy olyan kultúra is, ami a vitális értékeket tekinti a legfontosabbnak... És ez nem (csak) értékvesztés: más paradigma. A korábbi kultúrát az élet és a művészet szembeállításával jellemezte, az új paradigmában viszont az életértékek a művészetiek 'fölé' kerülnek...” E szemszögből nézve Gy. Molnár István festészete már ez új paradigma képviselője lehet.

Gy. Molnár István festőművész kiállítása Szentendrei Képtár, 1993. január – március.

CHIKÁN BÁLINT